

Tid er penger, heter det, men noen ganger må en også ta tiden til hjelp.

Ting tar tid

KRON OG MYNT

Washington Consensus er navnet på en enighet som har oppstått i nettopp Washington. Nærmere bestemt er dette begrepet brukt til å beskrive reformpakker som Verdensbanken og Det internasjonale pengefondet har foreskrevet fattige land. Historisk har det vist seg at til tross for at fattige, gjeldslyngede land er veldig forskjellige, så har enigheten i Washington gjort at alle land har blitt foreskrevet samme resept for å få til økonomisk vekst og evne til å overholde sine gjeldsforpliktelser.

Pakkene fra Washington inneholder mange ulike initiativ. For det første inneholder disse reformpakkene krav om liberalisering av handel og kapitalmarkeder, i tillegg til privatisering av en rekke tidligere statlige selskaper. For det andre fremholdes behovet for å kutte i finansielle underskudd og oppnå balanse i offentlige budsjetter. I tillegg understrekes betydningen av å bygge opp demokratiske systemer og utvikle og sikre privat eiendomsrett.

Det som er slående ved de ulike initiativene, er at tidsaspektet for fullføring er veldig ulikt. Hva går raskest av å bygge opp et velfungerende demokrati i et land og å selge et statlig selskap? Går det fortere å liberalisere kapitalmarkedet enn å bygge institusjoner, for eksempel banker og rettsapparat som kan sørge for at markedet fungerer på en tilfredsstillende og stabil måte? Det kunne være interessant å spørre en av de mektige mennene i Washington om dette.

Det som har vist seg i land etter land, er at kun deler av reformforslagene fra Washington har blitt iverksatt. Jeg tror ikke dette er vond vilje fra fattige lands side. Jeg tror at selv i et land som har forsøkt å være den «flinkeste eleven i klassen» og takket og bukket for pakkene som kommer fra Washington, har

«Hva går raskest av å bygge opp et velfungerende demokrati i et land og å selge et statlig selskap?»

ILLUSTRASJON: HALLVARD SKAUGE

ikke alle rådene blitt fulgt, ennå. Det som da har skjedd i mange land, er at det som er lettest og raskest å gjennomføre, nemlig å privatisere virksomheter og liberalisere markeder, har blitt gjennomført. De langsiktige og mer stabiliserende tiltakene som å bygge opp rettsapparat og andre institusjoner har uteblitt.

Å liberalisere et marked betyr at myndigheter gir fra seg kontrollen og muligheten til å regulere markedet. Hvis dette allerede er gjort, kan det være vanskelig å bygge opp institusjoner som stabiliserer og kontrollerer markedet i ettertid. En lærdom vi har fra Adam Smith er at et marked fungerer mest effektivt når der finnes institusjoner som regulerer markedet og sørger for at det fungerer på en måte som øker velferden. I hvilke tilfeller markedet virker best til å nå ønskede velferdsmål for samfunnet, er en lang diskusjon innen økonomifaget som jeg ikke skal begi meg inn på her. Jeg skal kun understreke at hvis et marked skal fun-

«Planlegging og tregheter er ikke moteord for tiden»

gere på en effektiv og velferdsfremmende måte, er det en nødvendig forutsetning at der finnes reguleringer og institusjoner, som for eksempel et konkurransetilsyn, som kan sørge for dette.

Et eksempel på et land som tidligere falt inn i det jeg har kalt «den flinkeste eleven i klassen-kategorien», er Zimbabwe. Reformpakkene fra Washington kom som gavepakker med store lovnader om positiv effekt på velferd og utvikling. Tiltak som gikk raskt å gjennomføre, som liberalisering av handel og kapitalmarkedet og privatisering av tidligere statlige eide virksomheter, ble gjort etter boken. Men oppbygging av stabile institusjonelle vaktthunder for markedet uteble. Det gjorde også velferden og den sosiale utviklingen.

Økonomene Maria Reinertsen, Øystein Jørgensen, Ingvild Almås, Elizabeth Nygaard, og Peder Martin Lysestøl skriver hver torsdag i Klassekampen. Radikalt økonominettverk finner du på www.økonominettverket.no

Hvis statlige selskaper selges, kan dette gi staten en kortsiktig inntekt, men også et bortfall av framtidige inntekter dersom selskapet var lønnsomt. Så hvis tidsaspektet er så viktig, hvorfor har det ikke også kommet pakker fra Washington som sier noe om dosering av de ulike tiltakene, i hvilken rekkefølge ting bør skje og hvilket tidsaspekt reformtiltakene bør ha? Jeg tror det har noe med mote å gjøre. For hvis dette skal tas med, nærmer vi oss ikke da en plan? Og planlegging og tregheter er ikke moteord for tiden. Jeg tror at hvis vi skal fremme forslag om utviklingstiltak for den fattige delen av verden, må vi tørre å si ord som plan og langsiktig likevel. Selv om det da ikke blir i en samstemt enighet fra Washington.

Ingvild Almås, stipendiat i samfunnsøkonomi ved Norges Handelshøyskole
Ingvild.Almas@nhh.no